

Grimstad, 01.11.2020

Høring: Bedre velferdstjenester for barn og unge som har behov for et sammensatt tilbud (Samarbeid, samordning og barnekoordinator)

Oppsummert mener Stine Sofies Stiftelse:

- Det er en svakhet at tannhelsetjenester for barn og unge ikke omfattes av den foreslåtte samarbeidsplikten
- Endringer i taushetspliktregelverket er en forutsetning for å sikre god samhandling mellom velferdstjenestene
- Støtter forslaget om å tydeliggjøre samarbeidspliktene mellom velferdstjenestene og innføre plikt til samarbeid der det ikke eksisterer i dag
- Det etableres alminnelige retningslinjer for praktiseringen av nødrett vedrørende unntak fra samtykke fra begge foreldre ved videreformidling av informasjon mellom tjenester.
- Stiftelsen er kritisk til stor kommunal frihet, det bør etableres en minimumsstandard for godt samarbeid og samhandling både på systemnivå og i enkeltsaker
- Lovpålagte samarbeidsavtaler er et godt verktøy og bør omfatte flere velferdstjenester
- Mener løsningen med en koordinerende enhet for samordning i kommunene er bedre en lovpålagt samarbeidsplikt
- Støtter fullt ut lovfesting av rett til barnekoordinator – **retten til barnekoordinator må også omfatte volds- og overgrepsutsatte barn og deres familier!**

Stine Sofies Stiftelse arbeider for en barndom uten vold og overgrep gjennom å forebygge og avdekke vold og seksuelle overgrep mot barn, samt ivareta og følge opp barnet, deres pårørende og etterlatte. Stiftelsen arbeider mangfoldig med denne tematikken og vi ser vold og overgrep i et livsløpsperspektiv. Stiftelsen utvikler konkrete tiltak og arbeider rettspolitisk for å styrke

rettsikkerheten til volds- og overgrepsutsatte barn og deres trygge omsorgspersoner. Vårt innspill vil avgrenses til de punkter i høringsnotatet som er av betydningen for denne gruppen.

1. Målgruppe

Departementets forslag

Vi viser til høringsnotatets punkt 4 om målgruppen for forslagene. Departementene foreslår at samarbeidsbestemmelsene skal gjelde for både voksne og barn i følgende velferdstjenester:

- Barnevern
- Barnehage
- Skole
- Kommunal helse- og omsorgstjeneste
- Spesialisthelsetjeneste
- Krisesentre
- Familievernkontor
- Introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere
- NAV og sosialtjeneste (her foreslås aldersgrense egne samarbeidsbestemmelser for barn og unge opp til 25 år)

Stiftelsens synspunkter

Stiftelsen støtter forslaget om at samarbeidsbestemmelsene skal gjelde for voksne og barn innenfor de aktuelle velferdstjenestene. Vi mener imidlertid det er svært uheldig at departementet ikke ønsker å innlemme tannhelsetjenesten for barn og unge i forslaget om samarbeidsplikt. Stiftelsen mener tannhelsetjeneste for barn og unge (som prioritert gruppe etter tannhelsetjenesteloven) må omfattes av samarbeidsbestemmelsene. Tannhelsetjenesten er den eneste helsetjenesten i Norge som kaller inn alle barn mellom 3 og 18 år til jevnlige kontroller, noe som gir dem en unik mulighet til å avdekke både omsorgssvikt, vold og overgrep mot barn. Gjennom erfaring fra vår juridiske veiledningstjeneste er vi blitt gjort oppmerksom på at enkelte fastleger er usikre på handlingsrommet sitt for samhandling med andre tjenester der de har mistanke om et barns omsorgssituasjon. Det er nærliggende å anta at dette også gjelder for tannleger. En studie fra 2016 underbygger denne antakelsen, her kom det frem at én av tre tannleger som har hatt mistanke om omsorgssvikt, unnlater

å melde fra til barnevernet.¹ Det er derfor viktig at tannhelsetjenesten for barn og unge underlegges en samarbeidsplikt på lik linje med de andre målgruppene for forslaget.

2. Taushetsplikt og behandling av personopplysninger

Departementets forslag

Vi viser til høringsnotatets punkt 5 om taushetsplikt. Departementet foreslår ikke endringer i taushetspliktsregelverket. Dette innebærer at samarbeid og informasjonsformidling må foregå innenfor gjeldende regelverk. Departementet viser imidlertid til endringsforslagene i NOU 2019: 5 om ny forvaltningslov hvor det foreslås en hjemmel med utvidet adgang til deling av opplysninger mellom forvaltningsorganer i staten, fylkeskommuner og kommuner.

Stiftelsens synspunkter

Stine Sofies Stiftelse er støtter forslaget i NOU 2019: 5 om å utvide av adgangen til å dele opplysninger med andre forvaltningsorganer, ettersom vi vet at taushetsplikten kan være til hinder for nødvendig samarbeid. Vi erfarer at dagens taushetspliktsregelverk bidrar til at kritisk informasjon ikke blir utvekslet og at samarbeid mellom forvaltningsorganene hindres. Dette er spesielt betenkelig i saker som gjelder vold og seksuelle overgrep mot barn. I slike saker er det viktig med god informasjonsflyt mellom hjelpetjenestene slik at omsorgssvikt, vold og overgrep kan avdekkes, og slik at barna og deres omsorgspersoner kan ytes helhetlig og god hjelp. Stiftelsen erfarer imidlertid at tjenestene er tilbakeholdne med å gi fra seg informasjon til andre forvaltningsorganer i frykt for å bryte taushetsplikten. Sett i lys av forskningsfunnene som viser at veiledere og rundskriv om taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt sjelden blir brukt,² viser dette et tydelig behov for at lovteksten må gi bedre og klarere veiledning.

Innføring av de foreslåtte endringene i NOU 2019: 5, er etter stiftelsens syn en grunnleggende forutsetning for at samarbeid mellom velferdstjenester skal fungere. Videre mener stiftelsen at det må stilles krav til at velferdstjenestene sikres opplæring i hvordan taushetsplikten skal praktiseres, slik at de ansatte i alle ledd vet hvilke muligheter og begrensninger som ligger i taushetspliktsregelverket og at reglene praktiseres likt. Det er et ledelsesansvar at tjenestene er forsvarlige og likeverdige. Det bør derfor ses hen til hvordan opplæring av ansatte i riktig praktisering av taushetsplikt og samarbeid,

¹ Brattabø, Iversen, Nordrehaug, Åstrøm og Bjørknes. (2016). Experience with suspecting child maltreatment in the Norwegian public dental health services, a national survey, *Acta Odontologica Scandinavica*, 74:8, s. 626-632.

² Taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt – regelkunnskap og praksis, NOVA, s. 150-151.

kan innlemmes eller spesifiseres i ledelsesforskrifter slik som for eksempel Forskrift 28. oktober 2016 nr. 1250 om ledelse og kvalitetsforbedring i helse- og omsorgstjenesten.

3. Samarbeid og velferdstjenester

Departementets overordnede forslag

Vi viser til høringsnotatets punkt 6 om samarbeid. Departementet påpeker at det er behov for å harmonisere og tydeliggjøre sektorlovenes regler om plikt til samarbeid mellom velferdstjenestene, både i enkeltsaker og utover oppfølgingen av konkrete barn eller ungdommer. Departementene foreslår å harmonisere samarbeidsreglene slik at vilkårene for samarbeid skal bli mer likelydende. Videre foreslår departementene å innføre en plikt til å samarbeide for de velferdstjenestene som ikke har en slik plikt i dag. Dette gjelder både i enkeltsaker, og utover oppfølgingen av konkrete barn og ungdommer.

Stiftelsens overordnede synspunkter

Overordnet er stiftelsen enig i at det er et stort behov for å tydeliggjøre samarbeidspliktene mellom velferdstjenestene og innføre plikt til samarbeid der det ikke eksisterer i dag. Godt samarbeid både på system og individnivå er en grunnleggende forutsetning for at sårbare barn og unge blir fanget opp og får den oppfølgingen de trenger og har krav på. Uten et systematisert samarbeid blir oppfølging og ivaretagelse preget av tilfeldigheter og den vil ofte bli svært personavhengig. Vi vil i det påfølgende punktene komme med mer spesifikke innspill på forslagene som departementet legger frem.

3.1 Oppmerksomhetsplikt og opplysningsplikt til barnevernstjenesten

Departementets forslag

Per i dag omfatter ikke oppmerksomhetsplikten og opplysningsplikten alle som utfører tjeneste eller arbeid etter opplæringsloven og friskoleloven. Departementene foreslår derfor å endre opplæringsloven § 15-3 og friskoleloven § 7-4, slik at de omfatter alle som utfører tjenester eller arbeid i skolen, leksehjelpordningen, skolefritidsordningen, kulturskolen, voksenopplæringen, oppfølgingstjenesten og pedagogisk-psykologisk tjeneste. Videre vil bestemmelsen omfatte enkelte ansatte i lærebedrifter, for eksempel instruktøren og eventuelt den faglige lederen.

Skolefritidsordningen er ikke en lovpålagt tjeneste for friskolene, og oppgavene til skolefritidsordningen er ikke lovregulert. Mange friskoler har likevel en skolefritidsordning.

Departementet foreslår derfor å lovfeste at alle som jobber i skolefritidsordningene under friskolene har oppmerksomhetsplikten og opplysningsplikten til barneverntjenesten.

Stiftelsens synspunkter

Stiftelsen støtter forslagene da vi mener det er viktig at alle ansatte både skole, friskole og skolefritidsordninger har oppmerksomhets- og opplysningsplikt til barnevernstjenesten. Det er en stor fordel at personer som er tett på barna over tid pålegges en slik forpliktelse og at plikten ikke er forbeholdt lærere, pedagoger eller ledere.

3.2 Plikt til å være oppmerksom på behov for andre tjenester

3.2.1 Skoler og friskoler

Departementets forslag

Departementet foreslår at alle som arbeider i skoler og friskoler – i tillegg til tjenester fra sosialtjenesten i arbeids- og velferdsforvaltningen – også skal være oppmerksomme på forhold som kan føre til tiltak fra den kommunale helse- og omsorgstjenesten.

Stiftelsens synspunkter

Forslaget innebærer etter vår forståelse at alle som jobber i skolen/friskolen skal være oppmerksomme på forhold som kan føre til tiltak slik som BPA, støttekontakt, avlastning eller helsetjenester i skolen. De ansatte skal på eget tiltak gi beskjed til arbeids- og velferdsforvaltningen om slike forhold, forutsatt at eleven eller foreldrene samtykker. Stiftelsen mener dette forslaget harmonerer godt med Barnekonvensjonen artikkel 39 om oppfølging og rehabilitering av utsatte barn og unge, og støtter følgelig forslaget fullt ut. Vi mener videre det er viktig at de ansatte får god opplæring for å vite hva de skal se etter og være oppmerksomme på, samt hvilken informasjon som er viktig å videreformidle til andre velferdstjenester. Det er videre viktig at det presiseres hvilke tjenester som faller inn under sosialtjenesten og den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Det må med andre ord tydeliggjøres hvilke tjenester som finnes og hva de kan bidra med.

3.2.2 Krisesentre

Departementets forslag

Per i dag har ikke personell ved **krisesentre** oppmerksomhetsplikt for forhold som kan føre til tiltak fra arbeids- og velferdsforvaltningen eller den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Departementet foreslår at en slik plikt inntas i krisesenterloven, ny § 6 a.

Stiftelsens synspunkter

Stiftelsen støtter dette forslaget. Vi vil videre trekke frem en viktig presisering som departementet tar opp vedrørende samtykke og nødrett:

«Der to foreldre har delt foreldreansvar og det er behov for et samtykke for barnet, vil samtykke under normale omstendigheter kreves fra begge foreldrene. Krisesentrene er for kvinner, menn og barn som er utsatt for vold eller trusler om vold i nære relasjoner. Det er ikke uvanlig at barn er brukere på krisesenteret sammen med en av foreldrene, og at den andre forelder er voldsutøveren som gjør at de tar i bruk krisesentertilbudet. Ved slike tilfeller er den andre forelder sin adgang til opplysninger om barnet begrenset etter de alminnelige retningslinjene knyttet til nødretten, jf. Ot.prp. nr. 96 (2008–2009) punkt 8.2.3. Ved slike tilfeller vil også den forelder som ledsager barnet, normalt kunne samtykke på dets vegne på grunnlag av nødrettslige prinsipper.»

Departementet trekker her frem et viktig unntak fra samtykkereglene. Stiftelsen mener at det bør etableres alminnelige retningslinjer knyttet til nødrett. Det er viktig for enhver velferdstjeneste å vite noe om når det kreves samtykke fra en eller begge foreldre. Vi mener samtykkereglene i for stor grad sperrer for at barn får den nødvendige oppfølging og hjelp fra helse- og omsorgstjenester på bakgrunn av at voldsutøver setter seg på bakbena og forhindrer dette.

3.3 Samarbeid mellom velferdstjenester i enkeltsaker (6.3.4)

Departementets forslag og stiftelsens synspunkter

For å sikre barn og unge helhetlig og samordnet hjelp til rett tid og i rett omfang i enkeltsaker, foreslår departementet:

- å **harmonisere** reglene om samarbeid i enkeltsaker, slik at vilkårene for når samarbeidsplikten inntreffer er tilnærmet likelydende for alle velferdstjenestene, samt utarbeide en **felles veileder** om samarbeidspliktene, for å sikre lik forståelse og praksis.
- at **barnets behov** skal avgjøre hvorvidt tjenestene har en plikt til å samarbeide

- at alle velferdstjenester **har regelverk i sine sektorlover** som pålegger dem en plikt til å samarbeid med andre velferdstjenester som gir tjenester til barn og unge.
- atplikten til å samarbeide **omfatter** kommunale, fylkeskommunale og statlige velferdstjenester samt private aktører slik som friskoler og private barnehager.
- atplikten til samarbeid **skal inntre** i de tilfellene samarbeid er nødvendig for å gi barnet eller ungdommen et helhetlig og samordnet tjenestetilbud.
- atplikten for velferdstjenestene til å samarbeide bør gjelde **uavhengig av** om barnet eller ungdommen oppfyller vilkårene for å få tilbud om **individuell plan eller koordinator**.
- at kommunen bør ha frihet til å vurdere hvordan det er hensiktsmessig å samarbeide, og at det følgelig **ikke er hensiktsmessig å lovfeste detaljerte regler** for hvordan samarbeid om tjenester til det enkelte barn eller den enkelte ungdom skal foregå.

Stiftelsens synspunkter

Stiftelsen støtter forslaget om å harmonisere reglene om samarbeid og at det utarbeides en felles veileder om samarbeidspliktene for velferdstjenestene. Vi erfarer imidlertid at veiledere og rundskriv ofte blir liggende ubenyttet og forblir ukjent for de ansatte som jobber i de ulike velferdstjenestene. Vi mener derfor det bør ses hen til hvordan ny og bedre praksis er blitt iverksatt, gjennomført og fulgt opp i andre tilgrensende lovsprosesser. Her mener vi prosessen knyttet til opplæringslovens kapittel 9-A kan være et forbilde. I denne prosessen ble det benyttet implementeringsstrategier for å gi skolen kunnskap og innsikt i hvordan lovverket skulle utøves i praksis. Plikten til å følge opp barnas psykososiale skolemiljø er detaljert beskrevet i lov, forskrift og i retningslinjer. Det er etablert klageordninger og muligheter for barnas involvering gjennom medvirkning i utarbeidelse av planer. UDIR og Fylkesmennene har gjort et godt stykke arbeid med å lage oversiktlige hjemmesider som skolene kan benytte til inspirasjon, læring og fordypning.

Stiftelsen er videre svært tilfreds med at det er barnets behov som bør være avgjørende for om velferdstjenestene har plikt til å samarbeide. Her mener vi imidlertid at «bør» bør endres med «skal» for at man skal sikre at barnet er i sentrum ved disse vurderingene. Videre er det viktig ved slike vurderinger å sikre at barnets stemme blir hørt og de gis en reell mulighet til å medvirke.

Stiftelsen støtter forslaget om at samarbeidsbestemmelser må innføres i alle sektorlovene som ikke har slike bestemmelser i dag.

Stiftelsen støtter forslaget om atplikten til å samarbeide omfatter kommunale, fylkeskommunale og statlige velferdstjenester samt private aktører slik som friskoler og private barnehager. Stiftelsen

mener prinsipielt at foreldre og foresattes valg av skole og barnehage ikke må kunne påvirke kvaliteten av tjenestene barn og unge får.

Stiftelsen er positiv til forslaget om at plikten til å samarbeide skal inntre i de tilfellene samarbeid er nødvendig for å gi barnet eller ungdommen et helhetlig og koordinert tilbud. Vi stiller imidlertid spørsmål ved hvem/hvilken velferdstjeneste som skal avgjøre dette. Vi frykter at manglende ansvars plassering og presisering av hvem som skal foreta denne nødvendighetsvurderingen vil medføre at samhandling ikke skjer, og at ansvaret for at barnet får et helhetlig og koordinert tilbud pulveriseres.

Stiftelsen støtter forslaget om at samarbeidsplikten bør gjelde uavhengig av om barnet eller ungdommen oppfyller vilkårene for å få tilbud om IP eller koordinator. For stiftelsen målgruppe – de volds- og overgrepsutsatte barna – erfarer vi at disse trenger oppfølging innenfor flere områder og fra ulike tjenester, disse barna oppfyller likevel ikke alltid retten til IP og eller retten til å ha en koordinator.

Stiftelsen er kritisk til forslaget om å gi kommunen stor frihet til å bestemme hvordan det skal samhandles i enkeltsaker. Vi frykter at dersom det ikke gis detaljerte regler/rammer for samarbeid vil det bli stor ulikhet mellom kommunene. Vi mener det med fordel kan utarbeides en forskrift som presiserer og beskriver samarbeidsplikten i enkeltsaker ytterligere.

3.4 Samarbeid utover oppfølgingen av det enkelte barn eller ungdom

Departementets forslag

For å sikre samarbeid utover oppfølgingen av det enkelte barn eller ungdom foreslår departementet at:

- at kommunene skal stå fritt til å organisere sitt forebyggende tjenestetilbud med utgangspunkt i lokale hensyn og forutsetninger, men at plikten den enkelte velferdstjeneste har til å bidra i denne type samarbeid tydeliggjøres. Departementene mener at den enkelte velferdstjeneste bør ha plikt til å samarbeide med andre velferdstjenester for å ivareta egne eller andres oppgaver etter lov eller forskrift.
- at kommunene bør ha frihet til å vurdere den konkrete organiseringen av, og innholdet i, det tverrsektorielle samarbeidet, basert på lokale behov og forutsetninger. Departementene mener det ikke er hensiktsmessig å lovfeste detaljerte regler for hvordan samarbeid innenfor egen sektor og på tvers av sektorer rent praktisk skal foregå.

Stiftelsens synspunkter

Stiftelsen mener det bør være et overordnet mål at alle kommuner har en tilnærmet lik grunnstruktur på sine samarbeidsmodeller. Barns mulighet for å få tilgang på et helhetlig og koordinert tjenestetilbud kan ikke være avhengig av hvilken kommune barnet bor i. Vi har forståelse for at det er behov for tilpasninger på bakgrunn av lokale hensyn og forutsetninger og at dette vil kunne prege den konkrete organiseringen av og innholdet i det tverrsektorielle samarbeidet. Men det bør etter vår mening etableres en **felles standard** for hva god samhandling er. En slik standard kan etableres ved å ta det beste fra allerede eksisterende samordningstjenester eller pågående statlige prosjekter for bedre samhandling. Vi mener i motsetning til departementet at det er hensiktsmessig å lovfeste detaljerte regler for hvordan en slik minimumsstandard for samarbeid på tvers av sektorer rent praktisk skal foregå. En standardisert samarbeidsmodell må som et minimum legge til rette for gjensidig veiledning og informasjon og anonyme drøftinger. Det bør presiseres i forskrift eller lov at de ulike velferdstjenestene skal ha tilstrekkelig kunnskap om andre sektors ansvar og oppgaver. Dette er viktig for at velferdstjenestene skal være i stand til å identifisere om barna har behov for hjelp fra andre, og for å sammen kunne etablere helhetlige tjenestetilbud.

Stine Sofies Stiftelse har gjennom både prosjektet Stine Sofie Hverdagspakke og gjennom erfaringer fra Stine Sofie Senteret, fått god oversikt over flere av de kommunale samarbeidsmodellene for tidlig hjelp/innstas og for samordning av tjenester for barn og unge. Under innsiktsfasen til Stine Sofie Hverdagspakke fant vi ulike samarbeidsmodeller, nettverksmodeller og pågående prosjekter. Nye Mønstre, Trygg oppvekst, er et stort og omfattende prosjekt i Agder som har etablert familiekoordinatorer med koordineringskompetanse som har ansvar for lavinntektsfamilier. Bufdir har gjennom Bufetat etablert familierådscoordinatorer som samler hele familien i nettverksmøter for bedre oppfølging. Vi ser allerede her gode modeller og metoder som virker og som det bør skues til i videre utarbeidelser av nye modeller.

Det er imidlertid svært ulikt hvilke modeller som benyttes i kommunene noe som gjør kvaliteten på samhandling for barn og unge blir tilfeldig og avhengig av hvor i landet de bor. Vår erfaring fra oppfølgingen av barn etter opphold på Stine Sofie Senteret viser det samme. Når vårt oppfølgingsteam tar kontakt med velferdstjenestene i familiens hjemkommune er det ofte en stor leteaksjon for å finne hvem som «eier» koordineringsrollen eller oppfølgingen av barnet og familien. Vi opplever at de ulike velferdstjenestene rundt barnet skyver på ansvaret fordi ingen har tid, eller at de ikke opplever seg som forpliktet til å ta ansvar for den videre oppfølgingen av barnet og familien.

Disse erfaringene mener vi underbygger behovet for at det bør lovfestes detaljerte regler for hvordan en minimumsstandard for samarbeid på tvers av sektorer rent praktisk skal foregå. Så kan det heller være opp til den enkelte kommune å gjøre ytterligere grep for å styrke samhandlingen og samarbeidet, men en minimumsstandard for godt tverrsektorielt samarbeid må etter vår mening alle kommuner ha.

4 Lovpålagte samarbeidsavtaler

Departementet foreslår

- Innenfor **helse- og omsorgstjenesten** foreslår departementet å utvide ordningen med lovpålagte samarbeidsavtaler til å gjelde også overfor barn og unge med sammensatte vansker og lidelser, og som derfor mottar tjenester fra både den kommunale helse- og omsorgstjenesten og spesialisthelsetjenesten. De regionale helseforetakene skal etter forslaget innenfor en nærmere angitt frist sende inngåtte samarbeidsavtaler til Helsedirektoratet.
- Departementet har vurdert om det også innenfor **andre sektorer enn helse- og omsorgstjenesten** bør etableres samarbeidsavtaler internt mellom tjenestenivåene samt sektorovergripende samarbeidsavtaler. Dette har blitt vurdert å være omstendelig, byråkratisk og kostnadskreven. Følgelig foreslår departementet at det skal være valgfritt om en sektor, et tjenestenivå eller flere sektorer eller tjenestenivåer mener det er behov for å konkretisere sitt samarbeid. Da kan de selv – av eget initiativ – inngå samarbeidsavtaler.

Stiftelsens synspunkter

Stiftelsen støtter forslaget om å utvide ordningen med lovpålagte samarbeidsavtaler innen helse- og omsorgssektoren til også gjelde overfor barn og unge med sammensatte vansker og lidelser, som derfor mottar tjenester fra både den kommunale helse- og omsorgstjenesten og spesialisthelsetjenesten. Som departementene viser til mener også stiftelsen at lovpålagte samarbeidsavtaler kan være et egnet virkemiddel for å oppnå bedre samhandling mellom kommunal helse- og omsorgssektor og spesialisthelsetjenesten. Vi mener slike avtaler kan sikre den nødvendige forpliktende karakter.

Stiftelsen har forståelse for at etableringen av samarbeidsavtaler internt mellom tjenestenivåene samt sektorovergripende samarbeidsavtaler kan bli både kostnads- og ressurskrevende og gjennomføre. Vi er imidlertid usikre på om den foreslåtte utvidelsen og tydeliggjøringen av samarbeidsplikten i sektorlovene (høringsnotatets punkt 6) er tilstrekkelig for å sikre barn og unge et

koordinert og helhetlig tjenestetilbud uten slike mer presiserende samarbeidsavtaler. Selv om etableringen vil være krevende både politisk og administrativt mener vi dette er en rimelig pris å betale for å sikre barn og unge helhetlig og god hjelp. Vi håper derfor departementene revurderer dette. Alternativt må samarbeid sikres gjennom koordineringsenhet og barnekoordinator.

5 Samordning av tjenestetilbudet til barn og unge

5.1 Egen enhet for samordning

Departementets forslag

- Som et **alternativ** til lovfesting av en tydeligere og sterkere samordningsplikt (punkt 5.3 nedenfor), har departementene vurdert en løsning hvor det lovfestes et krav om at kommunen skal ha en **egen enhet** som skal sikre at tjenestene til det enkelte barn eller den enkelte ungdom blir samordnet på tvers.

Stiftelsens synspunkter

Departementet fremhever en rekke ulemper med enhetsløsningen og mener samordningsoppgaven bør legges på tjenesteapparatet som er i kontakt med barnet/ungdommen. Det vises til at det er uheldig å ikke ha rom til å velge hvem som skal ivareta samordningen i hver sak – at man i mindre grad får frem konkrete vurderinger av hva som er til barnets beste. Det vises også til at det kan bli ressurskrevende å bygge opp enheter som har kjennskap til situasjonen til hvert enkelt barn. Videre problematiseres hvilken beslutningsmyndighet en slik enhet skal ha overfor de andre velferdstjenestene i kommunen.

Stiftelsen mener det beste alternativet for å samordne tjenestetilbudet for barn og unge er å lovfeste et krav om at kommunen skal ha en **egen enhet** som skal sikre at tjenestene til det enkelte barn eller den enkelte ungdom blir samordnet på tvers. Dette kan eksempelvis gjøres ved å utvide enhet for koordinerende tjenester i kommunene og samle alle eksisterende og nye koordinator-roller (SLT-, IP-, Kreft-, barne-koordinator) her. På denne måten får man samlet koordineringskompetansen i kommunen på et sted, og de ulike koordinatorene får et tverrfaglig og sterkt fagmiljø hvor de kan dra veksler på hverandres unike kunnskap om ulike velferdstjenester. Enhetens oppgave vil være å sørge for at alle velferdstjenestene som skal samarbeide om oppfølgingen av et barn eller en ungdom, deltar i samarbeidet, og å samordne dette samarbeidet. En barnekoordinator kan være barnet og familiens kontaktpunkt og vurderingen av hva som er til barnets beste vil kunne gjennomføres i samarbeid med de aktuelle tjenestene rundt barnet.

5.2 Barnekoordinator

Departementets forslag

- Departementet forslår å gi familier med barn eller som venter barn med alvorlig sykdom, skade eller nedsatt funksjonsevne en lovfestet rett på en **barnekoordinator**.

Stiftelsens synspunkter

Barnekoordinator foreslås innført for familier med barn eller som venter barn med alvorlig sykdom, skade eller nedsatt funksjonsevne. Med «skade» siktes det ifølge departementet til;

«(...) situasjoner hvor uventede hendelse påvirker helsetilstanden på en negativ måte, for eksempel som nevnt ulykkessituasjoner. En skade behøver imidlertid ikke bare være resultat av en brå eller uventet hendelse. For eksempel vil belastningsskader kunne oppstå som følge av en mer langvarig uheldig eksponering. Slike skader vil i sin tur igjen kunne resultere i nedsatt funksjonsevne.»

Volds- og overgrepsutsatte barn må omfattes

Stiftelsen kan ikke understreke sterkt nok at målgruppen for barnekoordinatoren **også må omfatte barn som har vært utsatt for vold eller overgrep og deres familier**. Gjennom erfaringer fra Stine Sofie Senteret (kurs- og mestringssenter for volds- og overgrepsutsatte barn) vet vi at barn utsatt for vold og overgrep har behov for koordinerte og helhetlige tjenester som ikke bare retter seg mot det utsatte barnet direkte, men hele familien. Omsorgspersoner og søsken rundt barnet har også behov for støtte og tilrettelegging for å gi det utsatte barnet de trygge rammene som skal til for å få en god hverdag.

Vårt oppfølgingsteam på Stine Sofie Senteret erfarer videre at det er svært mange aktører inne rundt de volds- og overgrepsutsatte barna. Barnevern, PPT, BUP, skole, Barnehus og bistandsadvokat er gjerne inne i sakene til familiene vi snakker med. Det særegne med disse sakene er at det parallelt med ivaretagelse av barnet ofte er prosesser i domstolene, enten i straffesakssporet eller det sivilrettslige sporet eller begge deler. Vi ønsker derfor å understreke betydningen av at Barnehus og Støttesenter for Kriminalitetsutsatte også kan være viktige samhandlingsaktører rundt disse familiene.

Videre kan vårt oppfølgingsteam på Stine Sofie Senteret bekrefte at samordningsoppgavene per i dag legges til den del av tjenesteapparatet som har kontakt med barnet. Vår vurdering er at dette

fungerer dårlig. De aller fleste skyver på ansvaret, ingen har tid, det er ofte overganger og utskifting av ulike gjelpere som må inn å lese seg opp på barnets/familiens historie. Hva som til enhver tid er til ungdommens, barnets beste forandrer seg ofte. Når vårt oppfølgingsteam ringer og skal bistå familien i sin kontakt med lokalt hjelpeapparat, er det ofte vansker med å finne hvem som «eier» koordineringen av familiens utfordringer. Noen ganger er det barnevern, men når de trekker seg ut er det vanskelig å fastslå hvem av de mange øvrige instansene som har hovedvekten av kontakten med barnet.

Vi opplever også at Barnehuset tidvis koordinerer hjelpeapparatet i dag. Dette skjer gjerne i de sakene hvor ingen andre i hjelpeapparatet i kommunen tar tak i familiens utfordringer. I noen tilfeller må omsorgspersonen selv stå for koordineringen ved å kalle inn eksempelvis barnevern, skolen og BUP til møter. Det skrives sjelden referater fra slike ansvarsgruppemøter og det er sjelden lett å stadfeste hva som konkret er avtalt eller hvem som har ansvar for planer fremover. Dette opplever mange omsorgspersoner som en stor tilleggsbelastning.

Videre ønsker vi å poengtere at de voldsutsatte barna trenger en koordinator uavhengig av om tidsperspektivet er langvarig eller ikke. Koordinert, helhetlig og god hjelp kan etter vår mening ikke være avhengig av tid, da noen barn og deres familier trenger hjelp på kort sikt og andre på lengre sikt.

Departementene foreslår at **barnekoordinators oppgaver** skal være å sørge for koordinering av det samlede tjenestetilbudet, å ha oversikt over og aktivt bidra til nødvendig oppfølging av familien og barnet, at familien og barnet får nødvendig informasjon om helse- og omsorgstjenestetilbudet, at familien og barnet får nødvendig informasjon om andre velferdstjenester og relevante pasient- og brukerorganisasjoner, at familien og barnet gis veiledning i deres kontakt med disse og at det formidles kontakt eller henvisning videre til slike velferdstjenester eller organisasjoner og fremdrift i arbeidet med individuell plan.

Stiftelsen støtter lovfesting av en rett til barnekoordinator fullt ut, da vi gjennom erfaringer fra egne prosjekter og tiltak i organisasjonen ser at dette er en enormt viktig funksjon for oppfølgingen av volds- og overgrepsutsatte barn og deres familier. Stiftelsen har utviklet en tiltakspakke som heter Livsløpsprogrammet. Programmet består av Stine Sofie Foreldrepakke, Stine Sofie Barnehagepakke og Stine Sofie Hverdagspakke. Formålet med Livsløpsprogrammet er å utvikle tiltak for å forebygge, avdekke og ivareta voldsutsatte barn og deres omsorgspersoner.

Undertiden utvikles Stine Sofie Hverdagspakke. Målet er at tiltaket skal gi voldsutsatte barn og deres omsorgspersoner en bedre hverdag og gi dem håp om et bedre liv. Stine Sofie Hverdagspakke skal

hjelpe familiene med å få bedre, helhetlig og langsiktig hjelp. Med bakgrunn i samtaler med voldsutsatte barn, omsorgspersoner og fagfolk har vi kommet frem til fire hovedområder vi ønsker å gjøre noe med.

Vi har utarbeidet en modell som skal sette kommunene bedre i stand til å følge opp familier som har vært på Stine Sofies Senteret (kurs- og mestringssenter for voldsutsatte barn). Modellene og verktøyene skal piloteres i 4 kommuner fra 2021. I modellen skal det testes ut en Hverdagskoordinator i de ulike kommunene. Hverdagskoordinatoren skal være bindeledd mellom Stine Sofie Senteret, familien og tjenestene i kommunen. Formålet til koordinatoren er å være et bindeledd for familiene ut mot de kommunale velferdstjenestene etter at barn og unge har vært på Stine Sofie Senteret. Det må være en person med koordineringskompetanse som skal støtte og bistå familien slik at de får den hjelpen de trenger og har rett på. Videre skal koordinatoren sørge for at barn og voksne får helhetlig, god og riktig hjelp over tid. Vi ser for oss at Hverdagskoordinatoren skal være en dør inn til tjenestene for familien. Dette forutsetter at denne funksjonen har god kunnskap om, og oversikt over tjenester i egen kommune og hva de kan tilby familiene. Hverdagskoordinatoren skal kunne motivere og påvirke de ulike tjenestene til å jobbe tverrfaglig og tverrsektorielt, både der det er nedfelt i lov og der det kan være behov, til det beste for det voldsutsatte barnet og familien. For å få til dette skal Hverdagskoordinatoren få den nødvendige kompetanseheving gjennom en egen opplæringsmodul fra Stine Sofie Hverdagspakke og etablere og forvalte en god plan sammen med familien. Modellen skal evalueres etter endt piloteringsfase. I prosjektutviklingen samarbeider vi med blant annet KS og mener der er svært positivt at regjeringen vil videreføre KS sitt læringsnettverk «God samhandling for barn og unge». Vi ser viktigheten av å etablere gode samhandlingsstrukturer og god informasjonsutveksling.

Med bakgrunn i dette støtter stiftelsen fullt ut forslaget om en barnekoordinator. Hovedhensikten med en barnekoordinator harmonerer godt med vår egen oppfatning av hva som skal til for at volds- og overgrepssatte barn og deres familier får god og riktig koordinert hjelp over tid i sin kommune. Voldsutsatte barn og deres familier har et stort behov for koordinert hjelp etter at volden er avdekket. Vår oppfatning er at en Hverdagskoordinator skal se til at de voldsutsatte barna og deres familier får de samordnede tjenestene de har behov for og krav på.

5.3 Lovfestet samordningsplikt

Departementets forslag

- Departementet foreslår å tydeliggjøre kommunens ansvar gjennom å **lovfeste en samordningsplikt** som omfatter alle velferdstjenester. Denne samordningsplikten bør som hovedregel gjelde for alle barn og unge med behov for sammensatte tjenester uavhengig av om de har krav på IP eller koordinator.
 - Departementene foreslår at kommunen ved behov skal avklare hvilken velferdstjeneste som skal samordne tjenestetilbudet. Departementet ber om høringsinstansenes syn på om det er behov for å fastsette vilkår for når kommunen skal ha plikt til å avklare hvilken velferdstjeneste som skal ivareta samordningen, i forskrift.
 - Departementet mener det ikke er nødvendig å regulere en tilsvarende plikt til samordning av den statlige spesialisthelsetjenesten, ettersom det eksisterer ordninger som skal sikre nødvendig samarbeid og samordning mellom den kommunale helse- og omsorgstjenesten og spesialisthelsetjenesten.
 - Departementene mener at den foreslåtte samordningsplikten bør reguleres i de enkelte sektorlovene fremfor i kommuneloven.

Stiftelsens synspunkter

Som nevnt ovenfor mener stiftelsen at den absolutt beste løsningen vil være å etablere en egen enhet for samordning og koordinering. Vi ønsker likevel å kommentere departementets alternative forslag om lovfestet samordningsplikt dersom valget skulle falle på en slik løsning.

Slik vi forstår forslaget vil en samordningsplikt omfatte alle velferdstjenester som gjelder tjenester for alle barn og unge med behov for sammensatte tjenester, uavhengig av om de har rett til individuell plan og koordinator. Det er kommunen som skal avklare hvem som skal samordne tjenestetilbudet ut ifra hvem av velferdsferdstjenestene som yter hovedtyngden tjenestene til barnet eller som har mest med barnet og gjøre. Forlaget sier også at samordnende tjenester ikke skal være en individuell rettighet, som medfører at det ikke fattes enkeltvedtak og da vil det heller ikke bli noen klageadgang.

Stiftelsen mener det er en stor svakhet ved forslaget at det avgjørende for hvem som skal få koordineringsansvaret for barnet baserer seg på «hvem som har mest med barnet eller ungdommen å gjøre». Stiftelsen frykter at denne ordningen kan medføre at barnet og familien fort kan bli en «kasteball» i systemet hvor det blir en dragkamp mellom velferdstjenestene om hvem som skal ha minst med barnet å gjøre for å unngå koordineringsansvaret. Vi er videre sterkt kritiske til at samordning av tjenester ikke skal være en individuell rettighet for barnet med tilhørende enkeltvedtak og klageadgang. Vi frykter at fraværet av en klageadgang vil gi rom for svært ulik praksis

i kommunene og muligens også at den praktiske gjennomføringen av samhandlingen ikke blir reell. Det bør være en mulighet til å gjøre systematiske tilsyn med denne ordningen og da er enkeltvedtaksorganiseringen med mulighet for klage en stor fordel. Regler for tildeling av koordineringsansvar og tilhørende individuell rett på samordnede tjenester bør reguleres i forskrift dersom man faller ned på denne løsningen. Videre mener vi en eventuell samordningsplikt bør reguleres i så vel kommuneloven som i sektorlovene.

Forslaget innebærer videre at den statlige spesialisthelsetjenesten ikke vil være omfattet av samordningsplikten. Erfaringer fra oppfølgingen av voldsutsatte barn og deres familier på Stine Sofie Senteret viser at det er viktig med et godt samarbeid mellom den statlige spesialisthelsetjenesten og de øvrige velferdstjenestene i kommunen. Våre rådgivere i oppfølgingsteamet forteller at de opplever at BUP samarbeider godt med kommunale helse- og omsorgstjenester i dag, men at samarbeidet med DPS kunne vært bedre. Dette kan tyde på at de lovpålagte samarbeidsavtalene som i dag eksisterer mellom spesialisthelsetjenesten og kommunal helse- og omsorgstjeneste delvis fungerer. Men våre barn – de volds- og overgrepsutsatte barna – har imidlertid behov for at spesialisthelsetjenesten også samarbeider godt med øvrige de øvrige velferdstjenestene som for eksempel skole/barnehage og barnevern. Vi mener derfor det er uheldig at den statlige spesialisthelsetjenesten ikke skal ilegges en likelydende plikt til samordning som de øvrige velferdstjenestene, og vi stiller derfor spørsmålet hvilke beveggrunner som ligger bak dette forslaget.

I høringsnotatet presiseres det at kommunens beslutningsmyndighet ikke vil «(...) omfatte fylkeskommunale, statlige eller private velferdstjenester. Samordningen mot disse velferdstjenestene vil i praksis måtte dreie seg om informasjon, involvering og tilrettelegging for samarbeid. (...) Dersom det er hensiktsmessig for en god tjenesteutøvelse, kan kommunen avtale med den aktuelle velferdstjenesten, for eksempel BUP eller en videregående skole, at samordningsansvaret skal ligge der. Departementene ber om innspill på om det er tilfeller der det bør innføres unntak fra hovedregelen om at kommunen har samordningsansvaret, i tilfeller der barn og unge mottar tjenester primært fra andre enn kommunen.»

At kommunenes beslutningsmyndighet ikke omfatter fylkeskommunale, statlige eller private velferdstjenester er forståelig, vi frykter likevel at samordning av tjenester til barn og unge ikke vil bli reell dersom kommunenes beslutningsmyndighet ikke omfatter disse. Det vises videre til at kommunen «kan» avtale med den aktuelle velferdstjenesten for eksempel videregående skole at

samordningsansvarets skal ligge der. Vi er usikre på om dette vil bli gjort da vi erfarer at de fleste velferdstjenester er presset til randen og har lite kapasitet. Uten en klar forpliktelse i bunn med kommunal beslutningsmyndighet tror vi det blir vanskelig å få fylkeskommunale, statlige eller private velferdstjenester til å ta koordineringsansvaret for barnet eller ungdommen selv om det er den aktuelle videregående skolen som for eksempel har mest med ungdommen å gjøre.

6. Lovregulering av individuell plan

Departementets forslag

- Departementene foreslår at regelverket om individuell plan harmoniseres, slik at vilkårene for å utløse rett til å få individuell plan og plikt til å utarbeide individuell plan blir mest mulig like på tvers av sektorene.
- Departementene foreslår at dagens lovregulering av skoler og andre velferdstjenesters plikt til å medvirke eller samarbeide i arbeidet med individuell plan harmoniseres.
- Departementene foreslår at medvirknings- eller samarbeidsplikten bør tydeliggjøres eller utvides til å gjelde for enkelte velferdstjenester som ikke har en slik plikt i dag.

Stiftelsens synspunkter

Stiftelsen støtter forslagene og har ellers ingen merknader.

7. Forskriftsfesting av individuell plan

Departementets forslag

- Departementene foreslår at barneverntjenesten bør gis utfyllende eller supplerende regler om individuell plan ved forskrift, både når det gjelder opprettelse av og samarbeid om individuell plan.
- Departementene foreslår ikke å utvideplikten til å utarbeide IP til å gjelde overfor andre velferdstjenester, men foreslår å harmonisere og utvide flere velferdstjenesters plikt til å medvirke eller samarbeide om individuell plan som allerede er opprettet.

Stiftelsens synspunkter

Stiftelsen støtter forslagene og har ellers ingen merknader.

8. Tilsyn

Departementets forslag

- Departementene forslår at eksisterende tilsynsmyndigheter for de ulike velferdstjenestene gis oppgaven med å føre tilsyn med de nye foreslåtte/reviderte bestemmelsene om samarbeid og samordning.
- Departementene foreslår at det gis hjemmel for å føre tilsyn med de nye bestemmelsene om samarbeid og samordning i sosialtjenesteloven, familievernkontorloven og introduksjonsloven.

Stiftelsens synspunkter

Stiftelsen støtter forslagene og har ellers ingen merknader.

Med vennlig hilsen

Ada Sofie Austegard

Generalsekretær

Stine Sofies Stiftelse

Malin Albrechtsen van der Hagen

Juridisk rådgiver

Stine Sofies Stiftelse